

Bokrecension

Pedagogisk handledning. Ole Løw, Studentlitteratur, 2009, ISBN 978-91-44-06886-2

I boken *Pedagogisk handledning* avser psykologen Ole Løw – till vardags lärare och handledare i pedagogiska och psykologiska ämnen på grundutbildnings- och fortbildningsnivå i Århus – att introducera läsaren till ett mångfacetterat och diversifierat fenomen med förgreningar i diverse teoribildningar och professionsrelaterade praktiker. Författarens bärande idé vilar på att synliggöra pedagogisk handledning som uttryck för att facilitera eller underlätta olika former av lärande i undervisnings- och utbildningssammanhang. Ramverket utgörs av en föreställning om ett avtalsförhållande mellan handledare och handledd som präglas av en mer eller mindre tydlig struktur och progression i ljuset av vad den handledde förväntas lära sig.

Initialt sett väcks en nyfikenhet hos den akademiska läsare som hänger sig åt att intensivt reflektera kring och utveckla relationer mellan handledning, forskning, undervisning och lärande på avancerad och forskarnivå beträffande examens- och avhandlingsarbeten. Denna initiala nyfikenhet bedarrar och gäckas snabbt i och med att författaren framför allt riktar sig till sina Århusstudenter på lärarutbildningen och på den pedagogiskt inriktade diplomutbildningen i handledning och supervision (coaching och kollegial handledning). Syftet är närmast att tillhandahålla en länge efterfrågad introduktionsbok om olika perspektiv och förhållningssätt till pedagogisk handledning på grundutbildnings- och professionsnivå.

Boken utgörs av två delar. Den första delen syftar till att ge läsaren en introducerande bild eller karta av det pedagogiska handledningslandskapet som Løw utgående från sin litteraturgenomgång sammanfattar i tre övergripande handledningsperspektiv utifrån vad han själv definierar som lärandemetaphorer:¹ *Handlingsorienterad handledning* ("lärande genom handling"), reflekterande handledning ("lärande genom samtal och reflektion"), *samskapande handledning* ("lärande genom dialog, reflektion och berättelse"). Genom dessa lärandemetaphorer flaggar författaren för följande sex handledningsformer (som behandlas närmare i del två): handledning som *praxis- och modelllärande*, *mentorskap*, reflektion över handling, *reflekterande processer och positioner*, *lösningfokuserat samtal* respektive *bevittnande positioner – narrativ handledning*.

Utöver den kognitivistiska (icke-kursiverade) synen på lärandet (utgående från reflekterande handledning) präglas de två övriga kursiverade lärandemetaphorerna (med tillskrivna handledningsformer) av en sociokulturell syn på lärandet, d.v.s. som någonting situerat i specifika kontexter, socialt, medierat och distribuerat mellan personer. Denna syn genomsyras av ett socialkonstruktivistiskt betraktelsesätt där sociala processer i form av kommunikation, interaktion och samverkan snarare än individuella processer är själva grundförutsättningen för kunskapsformation och lärande. Författaren är explicit med sina socialkonstruktivistiska preferenser. Introduktionen till ämnesområdet ger uttryck för positiva värderingar av ett kommunikationsteoretiskt för-

1 I det följande använder jag mig av egna kursiveringar för att lyfta fram den sammanhållande teoretiska grund för synen på lärandet (utgående från olika handledningsformer) som ligger till grund för Løws tolkning i sin litteraturläsning.

hållningssätt som faller tillbaka på vad vi gör (och inte gör) som aktörer i en ständigt pågående skapelseprocess där den socialt konstruerade verkligheten utgörs av många olika världar.²

I bokens andra del tar författaren sikte på att redogöra för och diskutera de olika handledningsformerna i ljuset av de tidigare beskrivna lärandemetamorferna. Till stöd för läsaren presenterar vederbörande en enkel modell i form av en tredimensionell rutnätskarta ("landskap" eller större "handledningsrum") som är tänkt att användas schematiskt för att placera in olika pedagogiska handledningsformer (mindre rum i form av kuber) (t.ex. handledning som mentorskap).³ Tanken är god men inte helt oproblematiserad när det gäller positioneringen av de olika handledningsformerna med avseende på landskapets olika fält, nivåer och rum i horisontal-, vertikal- och djupled. Representationsmässigt sett handlar det om att nyttja rutor utgående från angivna ytterpositioner (att *ge* och *söka* handledning i horisontalled via sex "fält" samt handledarens *frågor* och *svar* i vertikalled via fem "nivåer" – detta kombinerat med rutor i djupled via fyra "rum" från *sakorienterat*, *sak- och fackperson*, *yrkespersonligt* till *privatpersonligt*). Författaren konstaterar själv att handledning som mentorskap kan röra sig vitt och brett mellan ytterpunkterna i horisontal- och vertikalled samt att avgränsningen i djupled mellan yrkes- och privatpersonligt inte låter sig göras så lätt i ljuset av den klassiska definitionen av mentorsbegreppet⁴ och alternativa tolkningar i forskningslitteraturen.

Häri ligger nu den stora utmaningen för Løw att genomgående i boken försöka använda sig av ett samlat metaforiskt grepp utgående från en idé ("social construct") om ett "handledningsrum" med diverse olika positionsbestämningar (som är mer eller mindre dynamiska) utan att riskera uppfattas som för abstrakt, reduktionistisk och idealtypifierande för den läsare som önskar förena teori med praktik. Att författaren själv önskar att bygga en brygga mellan teori och praktik tycker jag framgår men jag är själv inte helt övertygad om att han lyckas med detta fullt ut. Faktum är att exempel på teoretiska resonemang kring praktiskt situerade dilemman begränsas till korta vinjetter (illustrationer) tagna från lärarutbildningens domäner. Tyngdpunkten ligger onekligen på teoretiska resonemang och jag ställer mig tvivlande till om nyblivna handledare från verksamhetsförlagda utbildningar (t.ex. inom vårdområdet) obehindrat skulle kunna ta till sig de pedagogiska och samhällsvetenskapligt förankrade begrepp, teorier och perspektiv som lanseras i form av olika handledningsrum eller kartor över "handledningslandskapet". Hur göra för att inte gå helt vilse i ett landskap som rentav skulle kunna uppfattas som en labyrinth? Eller kanske det är det som är själva poängen i ett utforskande och sökande syfte? Handledning kan ju ta sig de mest skiftande former och uttryck vilket inte minst framgår av den rikhaltiga litteratur som numera finns tillgänglig.

Vilka andra läsare (förutom inom professionsutbildningarna) skulle också kunna fungera som målgrupp för Løw i dennes tankevärld kring pedagogisk handledning givet dess initialt vida definition? Själv känner jag att handledning och lärande kopplat till examens- och avhandlingsarbeten inom högskolevärlden mycket väl kunde ha gjorts till processorienterade spår för reflektion och diskussion kring *vetenskaplig* handledning – allra helst som studenthandledning av projektarbeten/"degree projects" är legio inom lärarutbildningen i Danmark jämte Sverige. Eller kan det vara så att författarens bild av högre lärande (givet sin egen position och sitt eget

2 Løw refererar gärna till bl.a. antropologen och filosofen Gregory Bateson i sin kommunikationsteoretiska diskurs.

3 För exempel på illustration, se fig. 4.1 (sid. 96) i författarens bok.

4 Løw hanterar i mitt tycke den antika episka kontextens mentorskap som metafor lite väl lättviktigt och omnämner inte heller gudinnan Athenas roll som förklädd manskgestalt i form av Mentor.

verksamhetsområde) botten i synen på vetenskaplig handledning av studenter och doktorander som produktorienterat och synnerligen forskningsbaserat med marginella inslag av reflektion över lärandeprocessen – och således mindre intressant att adressera inom ramen för ett professionsutbildningsområde?⁵

Naturligtvis är jag medvetet provocerande och önskar blicka framåt. Løws bok har inspirerat mig till att fundera vidare kring huruvida en del av de handledningsformer och lärandemetoder som introduceras skulle kunna vara användbara för handledare och handledda även inom forskningsvärlden. Som exempel på parallella diskussioner inom detta område kan nämnas Handal och Lauvås (2008) som i sin bok *Forskarhandledaren* ger uttryck för det som Løw betecknar som reflektionsperspektiv över handledning eller ”handledning som reflektion över handling”. I detta alster diskuteras såväl handledning på master- som forskarnivå. Till en sådan handlings/reflektionsmodell med ett sociokognitivt/emotivt och individualiserande tilltal skulle även Appel & Bergenheims (2005) idévärld kring reflektionens och samtalets *grundpelare* i handledar- och doktorandrelationen kunna hänföras.

Beträffande det samskapande perspektivet på handledning skulle jag vilja lyfta fram Løws sjätte karta över handledningslandskapet (handledning som bevittnande positioner – narrativ handledning) för att visa på hur Jitka Lindén (1998) använder handledares berättelser (vinjetter) för en dubbel läroprocess där handledare på ett kollegialt sätt både ger och tar emot handledning (”bevittnar” och ”narraterar”) i grupp (”grupphandledning i temporärt lärokollektiv” för att tala i Løws termer). Sist men inte minst erbjuder Lees artikel (2007) en litteraturbaserad översikt över de olika former av handledningsstrategier som forskarhandledare använder sig av och som visar sig ha ett släktskap med Ole Løws handlingsorienterade perspektiv på handledning (t.ex. handledning som praxislärande (”enculturation”) och modellärande (”functional”).

På det hela taget är boken *Pedagogisk handledning* värd att läsa för den som är intresserad av handledningsfrågor med riktning mot lärande och professionsutbildningar inom Norden. Lästekniskt sett skulle författaren dock ha tjänat på att redigera bort en del av de ständigt återkommande framåtsyftande kapitelhänvisningar som bidrar till att skapa onödigt höga förväntningar hos läsaren, i synnerhet som en del av dessa löften om fördjupningar inte infrias. Detta till trots upplever jag att Løw lyckas bjuda in läsaren (d.v.s. recensenten) till vidare reflektion (vilket har exemplifierats konkret ovan). Detta är ett gott betyg om inte annat!

REFERENSER

- Appel, M. & Bergenheim, Å. (2005). *Reflekterande forskarhandledning. Om samarbetet mellan handledare och doktorand*. Lund: Studentlitteratur.
- Handal, G. & Lauvås, P. (2006). *Forskarhandledaren*. Lund: Studentlitteratur.
- Lee, A. M. (2007). Developing Effective Supervisors: Concepts of Research Supervision. *South African Journal of Higher Education*, 21, 680-693.
- Lindén, J. (1998). *Handledning av doktorander*. Falun: Bokförlaget Nya Doxa.

Peter Reinholdsson, Fil dr,
 Enheten för kvalitetsutveckling och universitetspedagogik,
 Uppsala universitet
 e-post: peter.reinholdsson@uadm.uu.se

5 För exempel på diskussion av bl.a. process- och produktorienterade synsätt på handledning och lärande, se Lindén (1998).